Acem Makamı Seyri

İstanbul Belediyesi Konservatuvarı (Darül-Elhan) Türk Musikisi Talebe Cemiyeti

Ahmet Şefik Gürmeriç

[1904 - 1967]

Usûlü : **S o f y a n**

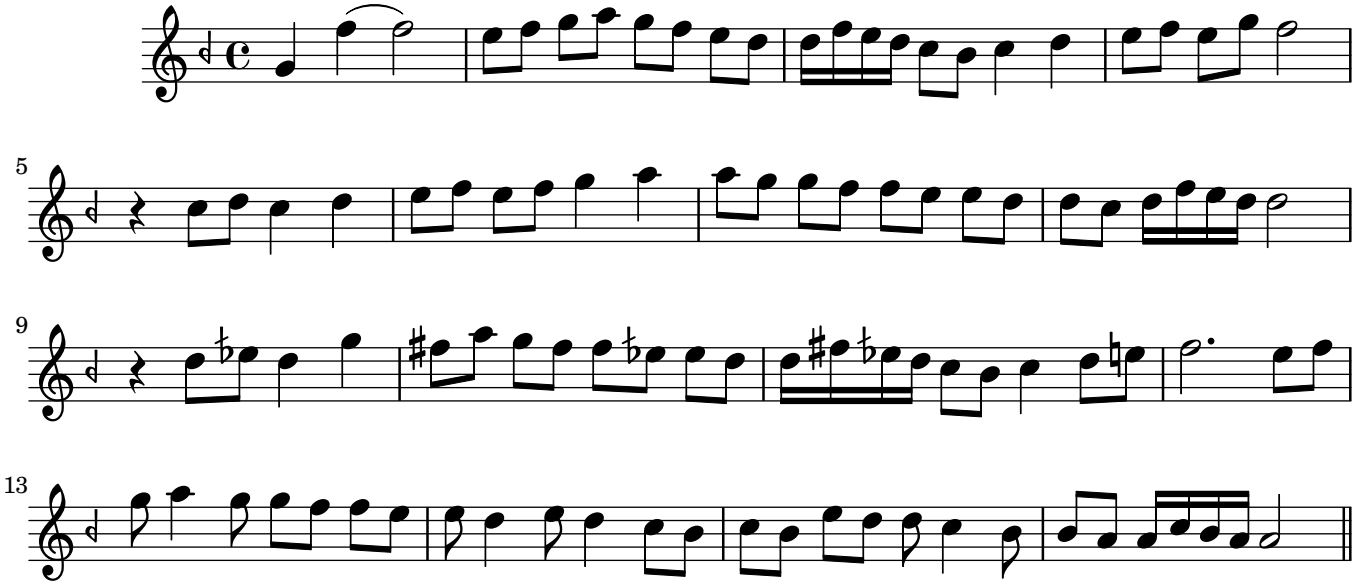

Acem Makamı

a) Durağı: Dügâh perdesidir.
b) Seyri: İnicidir
c) Dizisi: Acem perdesi üzerindeki Çargâh beşlisine yerinde Beyâti dizisinin eklenmesinden meydana gelmiştir.
d) Güçlüsü: Genel olarak Acem makamının fazla parlak olmaması gerekir. Bu sebeple esas güçlü Nevâ perdesidir. Üzerinde Bûselik çeşnisiyle yarım karar yapılır. Fakat Acem perdesinin de güçlüye yakın önemde bir perde olduğu muhakkaktır. Hattâ bâzı eserlerde güçlü olarak Acem perdesi kullanılmıştır. Şu hâlde bâzen Acem, bâzen Nevâ perdeleri güçlü olarak kullanılmıştır diyebiliriz. Bununla beraber Nevâ perdesinin güçlü olarak kullanılması daha doğrudur.
e) Asma Karar Perdeleri: Acem perdesinde Çargâh çeşnisiyle sık sık yapılan asma kararlar çok önemlidir. Bu bakımdan asma karar perdesi olarak Acem perdesi en başta yer alır. Beyâti dizisine geçilince istenirse Nevâ perdesinde Hicaz, Çargâh perdesinde Nikriz çeşnileriyle asma karar yapılabilir. Segâh perdesi de Beyâti dizisindeki gibi önemli bir asma karar perdesidir.
Not: Beyâti dizisinde Nevâ perdesinde Bûselik'li yarım karar yapılırken Nim Hicaz perdesi yeden olarak kullanılabilir.
f) Donanımı: Si için koma bemolü yazılır. Gerekli diğer değişiklikler eser içinde gösterilir.
g) Perdelerin T.M.deki isimleri: Pestten tize doğru: Dügâh, Segâh, Çargâh, Nevâ, Hüseyni, Acem, Gerdâniye, Muhayyer, Sünbüle ve Tiz Çargâh'dır.
h) Yeden'i: 2.çizgideki sol Rast perdesidir.
i) Genişlemesi: Yapı olarak Acem makamı zâten geniş bir seyir alanına sâhiptir. Bu sebeple ayrıca genişletilmiştir.

Seyri:

Beyâti makamından veya Acem perdesindeki Çargâh beşlisinden seyre başlanabilirse de, Beyâti'den başlamak, Acem makamının fazla parlak olmayan kişiliği bakımından daha doğrudur. Fakat hemen işâret edelim ki, giriş seyrinde Acem makamını Beyâti makamından ayırabilmek için fırsat bulur bulmaz Acem perdesindeki Çargâh çeşnisi gösterilmelidir. Böylece makamı meydana getiren çeşnilerde karışık gezinirken Acem perdesindeki Çargâh beşlisi sık sık gösterilip, Acem perdesinde asma kararlar yapılıp, güçlü Nevâ perdesinde, bâzen de Acem perdesinde yarım kararlar yapılır. Daha sonra Beyâti dizisinde Beyâti makamı gibi gezinilip Dügâh perdesinde Uşşak çeşnisiyle tam karar yapılır.

Not: Acem makamının icrâsından sonra yerinde Bûselik'li karar verilirse Acem Bûselik; yerinde Kürdi'li karar verilirse Acem Kürdi makamları meydana gelir.

S o f y a n Usûlü

**) Dört zamanlıdır.*
**) İki tane iki (2 +2 = 4) zamanın veya iki Nîm Sofyân'ın birleşmesinden meydana gelmiştir.*
**) 4/8'lik ve 4/4'lük iki mertebesi varsa da, 4/4'lük ikinci mertebe daha çok kullanılmıştır.*
**) Pışrevlerde, İlâhîlerde, şarkılarda, türkülerde, oyun havalarında, kısaca özel usûl mecburiyeti olmayan hemen her formada kullanılmıştır*

Sofyan D a r b Usûlü

1 . Darb :
(Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
2 . Darb :
(Te) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
3 . Darb :
(Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıfr]

Kaynak : Türk Mûsikîsi Nazariyâtı ve Usûlleri-Kudüm Velveleleri / İsmail Hakkı ÖZKAN [1941- 2010]